

65

Ἀντιφώνησις χρέους

Χάρτης δίφυλλος

0,230×0,165

1830, Αύγουστου 4

Σίφνος

Ἡ Λενιώ τοῦ Λιάκου, προκειμένου νὰ ἀπέλθῃ εἰς Μορέαν, ἵνα ἐξακριβώσῃ τὴν ἐκεῖ ὑπαρξίν τυχόν περιουσίας ἀνηκούσης εἰς τὸν ἀποβιώσαντα πατέρα της, ἣν νὰ λάβῃ ὑπὸ τὴν κατοχὴν της, ὑπόσχεται, ἐν καταφατικῇ περιπτώσει, ὅπως καταβάλῃ εἰς τὸν Νικόλαον Γρυπάρην, κάτοχον σχετικοῦ ἀποδεικτικοῦ τοῦ πατρός της πρὸς αὐτόν, τὸ χρέος ἐκείνου πρὸς τὸν τελευταῖον.

Ἡ Λενιώ Λιάκου εἶναι πρόσωπον ἄγνωστον. Ἐπίσης καὶ ὁ πατήρ της ὀνομαζόμενος Ἡλιάσκος (στίχ. 6), ὅπερ, νομίζω, εἶναι ὑποκοριστικὸν τοῦ Ἡλίας. Τὸ τελευταῖον τοῦτο πιστεύω, διότι ἐν Σίφνῳ, ὥς εἰς τὰ μικρὰ μέρη γενικῶς συμβαίνει, τὰ διάφορα πρόσωπα ἦσαν γνωστὰ καὶ ὑπεδηλοῦντο διὰ τοῦ κυρίου ὀνόματός των. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως τὸ Ἡλιάσκος νὰ εἶναι ἐπώνυμον καὶ Ἡλίας τὸ κύριον, ἐξ οὗ καὶ ἡ Λενιώ καλεῖται Λιάκου (στίχ. 1), ὑποδηλουμένου οὕτως ὅτι εἶναι θυγάτηρ τοῦ Λιάκου. Ὅποτε ὁ Λιάκος εἶναι ὑποκοριστικὸν τοῦ Ἡλίας. Τέλος, δὲν ἀποκλείεται τὸ τε Ἡλιάσκος καὶ τὸ Λιάκος νὰ εἶναι ὑποκοριστικά τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος Ἡλίας, καὶ ὁ ὀφειλέτης νὰ κατονομάζεται χρησιμοποιομένων καὶ τῶν δύο ὑποκοριστικῶν. Τόσον οὗτος ὅσον καὶ ὁ δανειστής Νικόλαος Γρυπάρης δὲν ζοῦν πλέον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συντάξεως τοῦ ἐγγράφου, διότι ἀμφότεροι ἀποκαλοῦνται «μακαρίζται» (στίχ. 5 καὶ 6).

Ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου γεγονότος ἀνακύπτει τὸ ζήτημα, χάριν ποίου συγκεκριμένως συνετάχθη τὸ παρὸν ἐγγράφον. Ἐν στίχοις 4-6 λέγεται: *ὁποῦ χρεωστειῖ* (δηλ. ἡ Λενιώ) *πρὸς τὸν μακαρίτην κύριον Νικόλαον Γρυπάρην, κατὰ τὸ εἰς χεῖρας τοῦ ἀποδεικτικόν.* Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Νικόλαος Γρυπάρης, ὅστις ἐμφανίζεται ὡς κύριος τοῦ ἀποδεικτικοῦ (στίχ. 6), δὲν εὑρίσκεται ἐν τῇ ζωῇ, ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι τὸ τελευταῖον ἦτο εἰς χεῖρας τῶν κληρονόμων του. Τοῦ Νικολάου ὅμως Γρυπάρη, ὅστις εἶναι ὁ συνήθως ἀπαντῶν ὑπὸ τὸ ὑποκοριστικὸν Νικολάκης καὶ ἤδη τὸ 1812 δὲν εὑρίσκετο ἐν τῇ ζωῇ, δύο μόνον κατιόντες καὶ κληρονόμοι κατώρθωσα νὰ ἐξακριβώσω ὅτι ὑπῆρχον. Ὁ Ἀντώνιος, ὅστις ἐν ἔτει 1812 καὶ αὐτὸς δὲν ζῇ πλέον, καὶ ὁ Ἀποστολάκης, ὅστις συνεζεύχθη ἐν ἔτει 1825 τὴν Μοσχουδάκι θυγατέρα Κωνσταντίνου Ἰωάννου Πάου. Ἄν ἐπομένως μόνον αὐτοὶ ἦσαν τέκνα καὶ κληρονόμοι τοῦ Νικολάου Γρυπάρη, ἔπεται ὅτι ἔννομον συμφέρον, ὅπως ἐπιτύχουν τὴν ἀντιφώνησιν ταύτην ἀπὸ τὴν Λενιώ, εἶχον εἴτε ὁ Ἀποστολάκης ἢ οἱ κληρονόμοι του, εἴτε οἱ κληρονόμοι τοῦ μὴ ζῶντος Ἀντωνίου Ν. Γρυπάρη.

Καὶ ἄλλῃ ὅμως ἀπορία ἀνακύπτει. Ὁ ὑπὲρ οὗ τὸ ἀποδεικτικὸν ἢ ἡ ὁμολογία τοῦ μακαρίτου Ἡλιάσκου Νικόλαος Γρυπάρης, ἤδη ἐν ἔτει 1812 δὲν εὑρίσκετο ἐν τῇ ζωῇ καὶ ἐπομένως τὸ ἀποδεικτικὸν ἢ ἡ ὁμολογία ὑφίστατο τοῦλάχιστον ἀπὸ τοῦ ἔτους ἐκεῖ-

νου. Δὲν παρεγράφη ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἀπαίτησις; Ἴσως ναὶ καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἔχοντες ἔννομον συμφέρον ἔπεισαν τὴν Λενιὼ ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ χρέος τοῦ πατρός της καὶ νὰ καταβάλῃ αὐτὸ εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἀνεκάλυπτε τὴν ὑπαρξιν περιουσίας του εἰς Μορέαν, ἧς ὡς θυγάτηρ ἦτο κληρονόμος. Δὲν ἀποκλείεται ὁμως αἱ ἀπαιτήσεις νὰ ἦσαν ἐν Σίφνῳ ἀπαράγραπτοι, ὡς ἦσαν καὶ ἐν Ὑδρα κατὰ τὸν Ι. ΛΥΚΟΥΡΗΝ, *Ἡ Διοίκησις καὶ Δικαιοσύνη τῶν τουρκοκρατουμένων νήσων Αἴγινα, Πόρος, Σπέτσαι, Ὑδρα* κλπ. ἐπὶ τῇ βάσει ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου Ὑδρας καὶ ἄλλων, Ἀθῆναι 1954, σελ. 245, ἐπειδὴ ἄλλως δι' ἐλάχιστα μέρη τῆς Ἑλλάδος μαρτυρεῖται ἡ ἰσχὺς τοῦ θεσμοῦ τῆς παραγραφῆς (π.χ. ΖΕΠΩΝ, *Jus graecoromanum*, 8, Ἀθῆναι 1931, σελ. 451, in fine ἐπ.).

Ὡς πρὸς τὸν νομικὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ ἐγγράφου παρατηρητέα τὰ ἑξῆς: Ἡ Λενιὼ ὑπόσχεται νὰ καταβάλῃ, τὴν ὑπόσχεσιν δὲ δίδει ἐνώπιον μαρτύρων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο τονίζεται ἰδιαιτέρως: *Τὸ Λενιὸ Διάκον ἐμαρτύρησεν ἔμπροσθεν ἡμῶν τῶν ὑποφαινομένων* (στίχ. 1). Ἡ πανηγυρική αὕτη ἐνώπιον μαρτύρων ὑπόσχεσις ἔχει χαρακτηριστικὰ τόσον ἔντονον, ὥστε οὐχὶ ἀδικαιολογήτως, ὡς νομίζω, νὰ δύναται νὰ ὑποστηρικθῇ ὅτι φαίνεται ὡς ἂν ἔχη τὴν προῦθεν νὰ ἐγγυηθῇ τὴν πληρωμὴν τοῦ χρέους. Ἡ ὑπόσχεσις αὕτη δίδεται ὡς ἂν τὸ χρέος δὲν εἶναι ἴδιον, ἀλλ' ἑτερότριον: ὑπόσχεται νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος τὸ πατρικόν της ὅπου χρεωστεῖ πρὸς τὸν μακαρίτην Κύριον Νικόλαον γρηπάρη, κατὰ τὴν ἀνὰ χεῖράς του ἀποδεικτικόν, τοῦ μακαρίτου ἡλιάσκου (στίχ. 4-6) καὶ μάλιστα τότε μόνον: *εἰάν καὶ ἤθελεν εὐρεθῇ πρᾶγμα ἀπὸ τὸν πατέρα της, διὰ νὰ τὸ ἐξουσιάζῃ;*. Καίτοι τὸ Λενιὸ εἶναι κληρονόμος τοῦ πατρός της, ὡς θυγάτηρ αὐτοῦ, ἐν τούτοις παρέχει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὑπισχνεῖται τὴν πληρωμὴν τοῦ χρέους τοῦ πατρός της ὡς ἑτεροτρίου. Δὲν εὐρισκόμεθα ὁμως ἀπλῶς πρὸ ἀντιφωνήσεως χρέους (*constitutum debiti*) περὶ οὗ βλέπε Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, *Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου*, Ἀθῆναι 1944, § 109, I, β. Ε. COSTA, *Storia del diritto romano*, 2^a ediz. Torino 1925, σελ. 348 ἐπ., ἀλλὰ πρὸ ἀντιφωνήσεως διεσκευασμένης κατὰ τρόπον ὑπενθυμίζοντα τὴν εἰς ὁμοίας περιπτώσεις παρεχομένην ὑπόσχεσιν ἢ ἐγγύησιν τοῦ ἑλληνικοῦ δικαίου, συνιστῶσαν τὸ αὐτὸ pactum μὲ τὸ ρωμαϊκὸν ἀλλ' ὑπὸ μορφὴν πολὺ ἀπλουστεράν (J. PARTSCH, ἐν Zeits. Sav.-Stif. R. A., 29, 1908, σελ. 403 ἐπ.). Καὶ ἔδωσαν βεβαίως ἀφορμὴν εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ θεσμοῦ ἐν Ἑλλάδι, ὡς ἄλλως τε καὶ ἐν Ρώμῃ, αἱ χρηματικαὶ δοσοληψίαι τῶν τραπεζιτῶν, ἡ μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν ὁμως διατήρησις τοῦ θεσμοῦ οὐδεμίαν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχη σχέσιν πρὸς αὐτούς. Διειρηθήτω ὡς θεσμὸς πρόσφορος εἰς τὰς συναλλαγάς. Ἐκ τῆς ἐπικουρίας τοῦ παρόντος ἐγγράφου ἐνισχύεται ἡ θεωρία τοῦ P. COLLINET, *Études historiques sur le droit de Justinien*, 1, Paris 1912, σελ. 271 ἐπ., 275 ἐπ., 279 ἐπ., 289 ἐπ., ὅτι ὁ ὁμώνυμος θεσμὸς τοῦ Ἰουστινιανείου δικαίου, ἐγκαταλείψας τὴν αὐστηρὰν μορφὴν τοῦ ρωμαϊκοῦ, ὀφείλει τὴν ἀπλὴν διάπλασίν του ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν εἰς ἑλληνικὴν ἀνατολικὴν ἐπιρροήν. Ἐξ ἄλλου ὁμως τὸ ἐγγράφον ἀφίνει ἀνοιχτὸν τὸ ζήτημα, ἂν συνεχίξῃ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως διὰ τοῦ

Ιουστινιανείου καὶ μεταϊουστινιανείου δικαίου τὰς ἑλληνικὰς ἀντιλήψεις. Νομίζω ἀμέσως, διότι, καίπερ εὐρισκόμεθα εἰς τὸ ἔτος 1830, ἀμφιβάλλω πολὺ ἂν εἰς τὴν Σίφνον κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶχον φθάσει αἱ ἀντιλήψεις τῶν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἀπελευθερωθείσης Ἑλλάδος συγκεντρωθέντων πρώτων μετεπαναστατικῶν Ἑλλήνων νομικῶν, τῶν ὑπὲρ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου μαχομένων. Ἐξ ἄλλου εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα ἐξηκολούθησαν καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν νὰ ἰσχύουν καὶ νὰ ἐφαρμόζωνται τὰ ἔθιμα, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν παραδίδεται ὁ θεσμός, ὅπως δὲν παραδίδεται διὰ τῶν μέχρι τοῦδε τοῦλάχιστον ἐκδεδομένων δικαιοπρακτικῶν ἐγγράφων τῆς τουρκοκρατίας.

Τὸ ἔγγραφον εἶναι ἰδιωτικόν. Συνετάχθη ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Συριανοῦ, ὑπογράφοντος ὡς μάρτυρος ὁμοῦ μετ' ἄλλων δύο (στίχ. 9 - 10).

Τελευταῖον ἐπανέρχομαι ἐπὶ τῆς σημασίας τῆς λέξεως *πρᾶγμα* (στίχ. 3), περὶ ἧς ἐπραγματεύθην ἐν 56. Νομίζω ὅτι τοῦτο σημαίνει ἐνταῦθα «περιουσίαν», ἴσως μάλιστα ὄχι ἀκίνητον, διότι ὁ πατὴρ τοῦ Λενιοῦ δυνατὸν βεβαίως νὰ εἶχεν ἀγοράσει ἀκίνητον ἢ ἀκίνητα ἐν τῷ Μορέᾳ, δὲν εἶναι ὅμως ἀπίθανον νὰ ἦτο ἐμπορευόμενος καὶ ὡς τοιοῦτος νὰ εἶχεν ἐκεῖ ἐμπορεύματα εἰς χεῖρας τρίτων ἢ ἀπαιτήσεις ἐκ τοῦ λόγου τούτου κατὰ τρίτων. Βλέπε καὶ 44 καὶ 66.

- 1 * τὸ λεγιὸν λιάκον ἐμαρτύρησεν ἐμπροσθεν ἡμῶν τῶν ἐπο-
- 2 φαινομένων, ὅτι ὑπόσχεται πηγαῖν αἰνῆ εἰς τὸν Μορέαν, ἐὰν
- 3 καὶ ἤθελεν εὐρεθῇ πρᾶγμα ἀπὸ τὸν πατέρα τῆς, διὰ νὰ τὸ
- 4 ἐξουσιά(σῃ;) νὰ πληρώνη τὸ χρέος τὸ πατρικὸν τῆς ὅπου χρεωστεῖ
- 5 πρὸς τὸν μακαρίτην Κύριον νικόλαον γρουπάρη, κατὰ τὸ
- 6 ἀνὰ χεῖρας του ἀποδεικτικόν, τοῦ μακαρίτου ἡλιάσκου. Καὶ εἰς
- 7 ἔνδειξιν δέδωκεν τὸ παρόν.
- 8 Ἐν σίφνον : τῇ : 4 : αὐγούστου : 1830 :

2^α X. 9 ἀναγνώστης πρόκος μάρτης

3^η X. 10 Ἰωάννης ἀναστασίου μαρτυρῶ

1^η X. 11 Κωνσταντῖνος Συριανὸς ὁ γράψας μαρτυρῶ

66

Ἐπιτροπικὴ τῆς Ἀγγέλικας Παργιανῆς

Χάρτης δίφυλλος
0,240×0,171

1803, Σεπτεμβρίου 28
Σίφνος

Ἡ Ἀγγέλικα σύζυγος τοῦ Κωνσταντάκη Ζηλίμη διορίζει πληρεξούσιον αὐτῆς τὸν Νικολάκην Ἀντωνίου Γρουπάρην μὲ τὴν ἐντολήν, ὅπως πωλήσῃ εἰς οἶονδήποτε αὐτὸς

